

Kringloop en grondgeboren horen bij biologische landbouw

Familie Overesch combineert voedsel, voer, natuur en consument

Ze werden winnaar van de Ekoland Innovatieprijs 2019. De familie Overesch uit Raalte heeft op het gemengde landbouwbedrijf akkerbouw, vollegrondsgroenten, zoogkoeien en vleesvarkens. Ze houden direct contact met de klant via de boerenwinkel en staan open voor natuur en wandelaars. Jan Overesch wil graag uitdragen waarom kringlooplandbouw zo goed en noodzakelijk is.

„Gaandeweg van opgave tot het winnen van de Ekoland Innovatieprijs werden we steeds enthousiaster”, zegt Jan. „Toen we gewonnen hadden daagden media en sociale media ons uit om te praten en schrijven over de zo actuele kringlooplandbouw. Daar hebben we wel wat mee. Ook binnen de biologische sector kan je varkens houden zonder grond. Ik vind dat niks. Toen we in 1994 omschakelden wilde ik al grondgebonden zijn, omdat we het leuk vinden en omdat het hoort...

We brengen de mest van de varkens weer naar de akker, voeren de beesten met eigen voedergewassen. Het was wel een strijd om aan genoeg grond te komen. Nu gebruiken we grond van omliggende landgoederen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en een stukje van Landschap Overijssel, naast onze eigen grond. We voeren een beetje voer aan en we voeren onze producten af.

Als we een compleet gesloten systeem voor honderd zeugen willen hebben, hebben we wel 150 hectare extra grond nodig om de cirkel voer-stro-mest rond te krijgen. Dan bedoel ik bedrijfseigen voer en mest. Er zal natuurlijk altijd ergens een ‘lek’ in dit systeem zitten, maar eerst doen we er alles aan om het laaghangend fruit voor de kringloop te plukken.

Met bemesting zitten we onder de 112 kilo stikstof die we per hectare mogen geven. Onze gedachte is om met de mest de bodem te voeden en die voedt de plant vervolgens. We gebruiken vaste mest. De urine loopt naar de oude mestkelders. Die ‘dunne fractie’ brengen we vooral op het grasland. Er zit weinig stikstof en fosfaat in. Het is voor een gewas dat maar een klein zetje nodig heeft.

Geen substraat

Ik denk dat je niet mest moet geven met het doel om de plant van elementen te voorzien. Dat lijkt sterk op het geven van nutriënten in de teelt op substraat. Wij werken met een levende bodem.

De consument zou bereid moeten zijn wat meer te betalen voor voeding die zo geproduceerd wordt. Ik las laatst hierover in de krant in een artikel met de rijksbouwmeester Floris Alkemade. Hij vindt dat voer van elders de wereld ontwricht en pleit voor een herinrichting van het land volgens het kringloopprincipe. Nu houden we de boeren steeds de worst voor ‘meer maken of stoppen’. Het gevolg is dat de boer meer maakt en vervolgens op zijn donder krijgt, omdat het niet duurzaam is. Dat zou anders moeten: belonen voor kringloop.

Alleen meer land per bedrijf?

Als boeren moeten we niet alleen genoeg land hebben, passend bij de productie. We moeten ook *anders* willen werken. Dat kan ook door samen te werken met burens, maar ik vind dat je dat dan wel moet vastleggen in serieuze afspraken, niet vrijblijvend. Kringloop is ook samen *doen*. Denk maar aan machines delen of mest uitwisselen. Natuurlijk hoort er ook bij dat je netjes met je personeel omgaat, met de vaste krachten en de seizoenswerkers. Op ons bedrijf werken we met zijn zessen. Onze zoon en schoonzoon zitten ook in het bedrijf. Zes vutters doen mee en zij en alle jeugd die meewerkt staan op de loonlijst. Elke week overleggen Rudy, Rick en ik over het werk en we drinken koffie met alle medewerkers. Dat is goed voor de onderlinge band.

Als je zelf goed omgaat met je personeel, mag je dat ook verlangen van de partners waarmee je handel drijft. Dat geldt voor de vrije handel net zo. Er is een heropvoeding van inkopers bij supermarkten nodig. Nu is het systeem zo dat je nooit lang met de zelfde inkoper werkt. Zo voorkomen de supers dat er een goede band ontstaat. We mogen geen vriendjes worden. Ik denk dat dat juist wel hoort als je een kringloop opbouwt. Met Udea en met de Groene Weg heb ik het gevoel dat we aan een stukje 'fair trade' werken, geen kartel maar rust om te produceren. Ze zorgen dat ze de markt niet overvoeren en niet voor een procent meer productie de prijs onder druk te zetten.

Open

Wij stellen ons bedrijf open voor onze klanten. Mensen kunnen zo binnenlopen en alles zien. Niet in de stal, maar buiten kan dat wel voor de dieren. We hebben open dagen, doen mee aan markten en er lopen wandelpaden over het bedrijf. Elke dinsdag komt het schoolproject met de leerlingen in de tuin werken. Ze bemesten de groenten, zaaien, schoffelen en oogsten. De school doet het al voor het zesde jaar. Ouders komen kijken.

Alles lokaal afzetten lukt niet, hoe ideaal dat ook klinkt voor de kringloop. Er is volgens mij wel een balans tussen wat de Udea-vrachtauto brengt en haalt. Het beste is als je voer ergens koopt dat je dan de mest daar heenbrengt.

Energie

Boeren kunnen voor hun eigen energie zorgen. Wij hebben zonnepanelen. Je zou samen in windmolens kunnen participeren. Energie moet niet ontaarden in grof geld. Dan verziekt dat de boel snel. Dat is net zo hinderlijk als gif of stank. Het past niet bij de samenwerking boer-burger.

Ik zie grond niet simpel als bezit. Je mag het bewerken, meer niet. Je mag elkaar wat gunnen. Het wandelpad is zo iets en het in stand houden van bodemleven, weidevogels en zoogdieren. Op de lage percelen lopen wat zoogkoeien. We hebben daar brandrode runderen staan.

Tips

Koeienboeren hebben vaak genoeg eigen grond, biologische zeker. Ik denk dat iedere boer hier nog beter in kan afstemmen. Heb je grond dan kan je vee gaan houden. Of je gaat werken met compost om de kringloop te maken. Als je dieren hebt, moet je juist weer grond daarbij nemen. Ik begrijp boeren die zeggen dat ze niets met grond hebben niet. Van mij mogen ze op school aan iedereen leren dat grond bij dieren hoort. Begin maar bij de jeugd. Op school kan veel meer verteld worden over de kringloop. Jonge boeren zijn vaak zo *technisch*. Er mag meer bodembeheer en bodemleven in de les zitten. Productie kan niet zonder biodiversiteit.

Veel boeren zitten nu al in een positie. Ze zijn geen starters zonder dieren en grond. Die gaan zich verzetten als de maatschappij anders wil. Een fatsoenlijke prijs van de consument zou veel helpen. Voedsel is zo waardevol! Een jaar groei als kiloknaller verkopen is ongepast. Misschien kan de overheid helpen om bedrijven 'vrij te kopen' die niet grondgebonden zijn...